

Warszawa, 11/12/2007r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

Janusz KOCHANOWSKI

RPO - 569505 - 1/07/AP

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00

Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan

Zbigniew Ćwiąkalski

Minister Sprawiedliwości

al. Ujazdowskie 11

00-950 Warszawa

Wielce Szanowny Panie Ministrze

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają liczne skargi od osób, które kwestionują zasadność zmian w zakresie orzekania przez ławników wprowadzonych ustawą z dnia 15 marca 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 112, poz. 766). Z chwilą wejścia w życie jej przepisów - to znaczy z dniem 28 lipca 2007 r. - został znacznie ograniczony zakres spraw, w których w składzie sądu orzekają ławnicy. Zarówno zmiana art. 47 ustawy z dnia z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.), jak i art. 28 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 ze zm.) odwróciły zasadę dotychczas rządzącą kształtowaniem składu orzekającego w sądach I instancji. O ile dotychczas zasadą było rozpatrywanie sprawy przez skład jednego sędziego oraz dwóch ławników, od której ustawa przewidywała wyjątki, o tyle obecnie zasadą jest jednoosobowy skład sądu, a tylko w przypadkach enumeratywnie wyliczonych w ustawie orzekają również ławnicy. W przypadku postępowania karnego

dotyczy to spraw o największym ciężarze gatunkowym - o zbrodnie oraz o zagrożone karą dożywotniego pozbawienia wolności, gdzie skład jest rozszerzony do dwóch sędziów i trzech ławników. W postępowaniu cywilnym zaś udział ławników jest obecnie przewidziany tylko w kilku rodzajach spraw z zakresu prawa pracy oraz prawa rodzinnego.

Osoby skarżące się na to rozwiązanie podkreślają w swoich listach do Rzecznika Praw Obywatelskich dużą wartość doświadczenia życiowego ławników przy rozstrzyganiu spraw. Wskazują, że jest to przydatne szczególnie w sądach I instancji, w których orzekają bardzo młodzi sędziowie lub asesory. Podnoszą także, iż pochodzący z wyboru przez rady gmin ławnicy są czynnikiem demokratyzującym sądy - realizacją zasady suwerenności narodu w sferze władzy sądowniczej. Czasami również zwracają uwagę na to, że możliwość ubiegania się o funkcję ławnika jest realizacją obywatelskiego prawa dostępu do służby publicznej gwarantowanego przez art. 60 Konstytucji RP.

Artykuł 182 Konstytucji RP stanowi, iż „Udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa ustawa”. Oznacza to, że ustawodawca jest w tym zakresie pozostawiona znaczna swoboda. Jednak, jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 listopada 2005 r. (sygn. akt P 16/04, OTK ZU 2005 nr 10A, poz. 119, s. 1390), na gruncie tego przepisu nie można całkowicie wyłączyć obywateli ze sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Nie ma również obowiązku przyjęcia rozwiązań ustawowych czyniących ten udział powszechnym, czy preferowanym. Skoro jednak ustawa zasadnicza wyraźnie przewiduje istnienie czynnika społecznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości, to jego rola nie może być wyłącznie symboliczna, czy pozorna. Tymczasem, jak podkreślono w uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 15 marca 2007 r. (druk sejmowy nr 639), ustawodawca systematycznie ogranicza zakres spraw, w których orzekają ławnicy. Jest to uzasadniane względami finansowymi oraz niewystarczającymi kwalifikacjami ławników. Jednocześnie jednak, przynajmniej w postępowaniu karnym, udział ławników przewidziano w sprawach najpoważniejszych.

Podstawowym celem wprowadzania nowych rozwiązań dotyczących organizacji wymiaru sprawiedliwości powinno być zapewnienie jak najszerzej realizacji konstytucyjnego prawa do rzetelnego postępowania sądowego zagwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji. Każda zmiana uregulowań w tym zakresie jest przedmiotem szczególnego zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich.

Dlatego, na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o informację, jak Pana zdaniem kilkumiesięcznie funkcjonowanie nowych zasad formowania składu orzekającego w sprawach wpłynęło na funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości.

Łączę wyrazy szacunku

/-/ Janusz Kochanowski